

Zsidó Ferenc

A SZENVEDÉLY MAGÁNYA

– Varga Melinda: *Sem a férfiban, sem a tájban* –

A *Sem a férfiban, sem a tájban*¹ Varga Melinda negyedik kötete (a korábbiak: *6van9*, *Kék tempó*, *Űrezüst*), ez a könyv egy még fiatal, de már érett szerzőt mutat, akinek immáron kialakult sajátos versvilága. A kötetet elmélyülés és tágabbra nyitott érdeklődés, tematikai változatosság jellemzi: egyszerre szenzuális és kontemplatív, az idő múlásával és önmagával, a magánnyal harcban álló, élni akaró szenvedélylára ez.

Maga a könyv kimondottan szép, elegáns darab. Szentes Zágon borítógrafikája eltalált, a kékes színvilág jól rimel a versek színtónusaival: „selyme a kéknek / az idő bokájára / kötött szalag”; „különös álmok mediterrán kékje pihen”. A három ciklusra osztott kötet lírai énjét látszólag gúzsba kötik ösztönei, mégis nagy utat jár be: a saját érzéseivel való szembenézés, az azokkal való le/elszámolás útját.

Az első ciklusban nem a beteljesülés, hanem a vágy verseit találjuk, az határozza meg az időszámítást, a szubjektív időérzetet is: „az idő (...) olyan, mint a tenger sósan cuppanó ajka: hűvös és sikoltó, / s mennyi márványhideg óra ring tajtékzó vállán, míg / újra nem látlak.”

Az óhajtott kedves alakja mindegyre és mindenben feldereng, a szenvedélytől hajsolt képzelet szárnyal, túlfűtött erotika hatja át a verseket: „Füledt mediterrán éjszakát hívok meg ebbe a versbe” – ez a *Képzelt este mediterrán tájjal* című vers erős felütése, hogy a tetőpont extázisában így ragadtassa el magát: „ágyékom ágyékomra forr, / van, ami fölött a magánnyak / sincs hatalma, / van, ami fölött csak a szív az úr”. Az efféle sorok jól érzékeltetik, hogy a szerelem másállapot..., amikor „mint tüzelő nősténymacska” élné meg a szexust; de amint erre följebb utaltam, a versek pulzáló feszültségét az adja, hogy mindez csak feltételes módú, emlékversek, hiányversek ezek, valami réginek vagy sosem voltak a megidézései: „azt álmodtam, ajkam phalloszod körül táncoltatom”.

1 Kalligram Kiadó – IJK., Budapest, 2017.

Azt is mondhatnánk, hogy a szerelmi energia utat keres magának és végül ezekben a versekben sül ki: „tökéletlen metaforákká formálja az idő / az emlékezést / a képzelet allóján / pajzán rigmusok korzóznak”.

Rég megélt szerelmek tüze, hangja köszön vissza nosztalgikusan („emlékszel még az első éjszakánkra”), a versbeszéd gyakorta megszólitó, a lírai én faggatja kedvesét, a közlés azonban egyirányú marad.

A második ciklus elvileg ugyanezt a szerelmi vágyvers vonalat viszi tovább, de megjelenik egy új hang: a lemondásé és az (ön)ironikus távolságtartásé: „építetek egy robotot, amely képtelen / a szentimentalizmusra, na meg a nosztalgiára”, ugyanakkor felbukkannak az érzésen felülemelkedő, elmélyült, kontemplatív hangulatjelentések: „beesik az eső a versebe”. És a tüzelő szukától eljut a saját életét is kívülről látni tudó, az idővel perelő lírai éni: „ha kérdeznék az istenek mit kívánnék / egy mindentudó óraművet kérnék / amellyel az idő sietős lábikráját / ágyunk lábához kötnénk / majd / kívágnánk a szívét / ne dobogjon többé”. Eljut egy más dimenzióba, az Erósztól a filiáig, a vágy görcseit levetkőzve: „Végül csak az marad, / ami nem hús és vér, / amit tűz nem érinthet.”

Varga Melinda olykor erős vizualitású, metaforikus képekkel operál (pl. „az ég párnás tenyeréből csepeg a hideg”), ezeket a verspillanatokot érzem erősebbeknek, sodróbbaknak, amikor hétköznapi a versbeszéd, nem mindig sikerül elég meghökkentőnek, elég sűrítettnek, eredetinek lenni. Kedvencem a kötetből a Kálmán C. Györgynek ajánlott *Költő a Hargitán* című, igen szellemes anti ars poetica, mely ironikusan reagál azokra a sztereotípiákra, tévképzetekre, melyek az erdélyi irodalomhoz, az erdélyi költőhöz kapcsolódnak: „a költő a Hargitán tobozokat gyűjtöget, / fenyőszagú ihlettel fújja be magát reggelente”.

E második ciklus végén a szenvedélyes énközlések helyét lassan átveszi a tárgyiasabb megszólalás, tájelemek villannak fel egyre gyakrabban (nyomokban felismerhető a költő életét meghatározó két város: Gyergyó és Kolozsvár), hogy aztán a kötetcímet is adó versben eljussunk a nyugtalanító felismerésig, hogy: „Sem a férfiban, sem a tájban / nyugalmat immár nem találok.” (A keresés egyébként visszatérő motívum a kötetben, mint ahogy a nem találok élménye is).

Rendhagyó, a hazaversek hagyományos poétikáját leromboló/újraértelmező gesztussal élő költemény a *Honvágy* című is, amelyben a székelységhez és zord környezetükhöz kötődő ambivalens érzéseit vallja meg. Ellentmondásos, hogy érzi, kiszállt már ebből a világból, de az mégis meghatározza. A vers sommája: marad a maga választotta én-világban: „a lélek magánzárkája egyre tágasabb”.

A magány érzete és a múltó idő frusztrációja az egész kötet hangulatát meghatározza, ismétlődő tételként: „a percek pergő ritmusa / mint vízimalom / puha lisztte őrli a magányt /... érzelempokróc a tudat / nem rokona a valóságnak”.

A kötet utolsó ciklusában, az *Állatszívben* kutyájának elvesztését idézi fel, ugyanakkor magányának elmélyüléséről ír: „Kora reggel végigsétálsz a külvárosi kisutcákon, / ahol az angyalszemű kutyáddal is néhány hónappal ezelőtt, / megszagolod a villanyoszlopokat és a kerítéseket, / amikor senki sem lát. / Égettolaj-szagú a város. / Vajon ez az otthonod, ahol nem várnak rád, / senki sem fog dalba, és a kutyád is elhagyott?”

A környezetet tehát az elvesztett kutya perspektívájából látjuk, például az illatok kémiájával; az összeforrottság állapotát ilyen sorok érzékeltetik, mint: „ketten hat lábbal belakjuk a földet”. A kötet végére a gyász, a hiány egyre átfogóbbá válik, mindenre rányomja bélyegét: a buja mediterránkék szürkelilává, az otthon pedig otthontalanná lesz.

A kötet sok jó verset, sok remek sort tartalmaz, és ugyan vannak gyengébb tételek (talán lehetett volna rövidebb az anyag, közel 140 vers sorjázik a könyvben), de összességében meggyőző: Varga Melinda jó irányban halad!